

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2022, sen. zn. 29 ICdo 7/2020, ECLI:CZ:NS:2022:29.ICDO.7.2020.1

Číslo: 9/2023

Právní věta:

Dojde-li ke změně v osobě věřitele postupem podle ustanovení § 18 insolvenčního zákona [lhostejno, že uplatnitelného (jen) přiměřeně k návrhu osoby k tomu legitimované dle § 183 odst. 3 insolvenčního zákona], nemá tato změna žádný vliv na stav přezkoumání pohledávky. Byla-li pohledávka původního věřitele popřena co do pravosti, výše nebo pořadí a stav jejího zjišťování dosud není ukončen, platí tento stav i pro osobu, která se stala „novým“ věřitelem postupem podle § 183 odst. 3 insolvenčního zákona ve spojení s § 18 insolvenčního zákona.

Jestliže v insolvenčním řízení vedeném na majetek dlužníka již byla zjištěna pravost, výše i pořadí přihlášené pohledávky, nelze pohledávku znovu přezkoumat (a případně ji popřít) jen proto, že na základě rozhodnutí insolvenčního soudu vydaného podle § 183 odst. 3 insolvenčního zákona ve spojení s § 18 insolvenčního zákona vstoupila do insolvenčního řízení na místo původního (přihlášeného) věřitele osoba, od které mohl věřitel požadovat plnění podle § 183 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona a která uspokojila jeho pohledávku za dlužníkem. Řečené platí nejen pro zjištěnou pravost a výši pohledávky, nýbrž i pro zjištěné pořadí pohledávky.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 28.02.2022

Spisová značka: 29 ICdo 7/2020

Číslo rozhodnutí: 9

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Insolvenční řízení, Ručení

Předpisy: § 18 IZ ve znění do 31. 12. 2013

§ 183 IZ ve znění do 31. 12. 2013

§ 19 IZ ve znění do 31. 12. 2013

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Dotčená rozhodnutí:

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2003, sp. zn. [29 Odo 708/2002](#), uveřejněné pod číslem 37/2004 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní,

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2003, sp. zn. [21 Cdo 306/2003](#), uveřejněné pod číslem

31/2004 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2013, sen. zn. [29 NSCR 63/2011](#), uveřejněné pod číslem 34/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2021, sen. zn. [29 NSCR 91/2019](#)

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 12. 2018, sen. zn. [29 NSCR 103/2018](#)

Nález Ústavního soudu ze dne 5. 11. 2002, sp. zn. [II. ÚS 179/01](#), N 139/28 SbNU 211

Usnesení Ústavního soudu ze dne 25. 1. 2022, sp. zn. [I. ÚS 3453/21](#)

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud změnil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 8. 2019 tak, že se mění rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 3. 12. 2018, sp. zn. 42 ICM 1121/2018, tak, že žaloba, kterou se žalobce domáhá určení pořadí své pohledávky ve výši 19.266.666 Kč, se zamítá.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Krajský soud v Hradci Králové (dále jen „insolvenční soud“) rozsudkem ze dne 3. 12. 2018, č. j. 42 ICM 1121/2018-33, určil, že pohledávka žalobce (Národní rozvojové banky, a. s.; dříve Českomoravské záruční a rozvojové banky, a. s.) za dlužníkem (P. s. r. o.) ve výši 19.266.666 Kč je pohledávkou zajištěnou zástavním právem k nemovitým věcem (v rozsudku blíže specifikovaným) [dále jen „nemovitosti“], a to na základě smlouvy o zřízení zástavního práva č. 2010-4163-N1 ze dne 30. 9. 2010 uzavřené mezi žalobcem (jako záruční bankou) a dlužníkem (jako zástavcem) [bod I. výroku]. Dále rozhodl o náhradě nákladů řízení (bod II. výroku).

2. Insolvenční soud vyšel zejména z následujících skutečností:

[1] Vyhlášku, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníka, zveřejnil insolvenční soud v insolvenčním rejstříku dne 21. 2. 2012 v 9:38 hodin.

[2] Usnesením ze dne 27. 3. 2012, č. j. KSHK 42 INS 4019/2012-A-9, insolvenční soud (mimo jiné) zjistil úpadek dlužníka a prohlásil konkurs na jeho majetek.

[3] Do insolvenčního řízení dlužníka přihlásil žalobce pohledávku ve výši 19.266.666 Kč z důvodu poskytnutí bankovní záruky dlužníku a vystavené záruční listiny pro Oberbank AG, a to jako podmíněnou a zajištěnou zástavním právem k nemovitostem na základě zástavní smlouvy ze dne 30. 9. 2010 (s právními účinky vkladu ke dni 1. 10. 2010).

[4] Do insolvenčního řízení dlužníka přihlásil věřitel Oberbank AG pohledávku ve výši 33.811.467,96 Kč z důvodu nesplacení účelového úvěru poskytnutého dlužníku, a to jako zajištěnou zástavním právem k nemovitostem na základě zástavní smlouvy č. 11/10/500 ze dne 30. 4. 2010 (s právními účinky vkladu ke dni 16. 6. 2010). V přihlášce pohledávky věřitel též uvedl, že dalším zajištěním pohledávky je garance vystavená žalobcem ve výši 20 mil. Kč.

[5] Při přezkumném jednání konaném dne 31. 5. 2012 žalovaný (s., v. o. s., jako insolvenční správce dlužníka) popřel pohledávku žalobce s odkazem na § 183 odst. 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) [ve znění účinném do 31. 12.

2013]. Pohledávka věřitele Oberbank AG za dlužníkem byla zjištěna co do důvodu, výše i pořadí.

[6] Usnesením ze dne 23. 11. 2012, č. j. KSHK 42 INS 4019/2012-P30-3, insolvenční soud pohledávku žalobce dle § 185 a § 197 odst. 2 insolvenčního zákona odmítl, s tím, že žalobce nepodal žalobu na určení své popřené pohledávky.

[7] Podáním ze dne 7. 9. 2017 vzal věřitel Oberbank AG přihlášku své pohledávky ve výši 19.266.666 Kč zpět pro úhradu této části pohledávky žalobcem dne 1. 12. 2016.

[8] Dne 13. 10. 2017 navrhl žalobce svůj vstup do řízení na místo věřitele Oberbank AG v rozsahu částky 19.266.666 Kč s tím, že v této výši plnil věřiteli Oberbank AG z bankovní záruky. Pohledávku za dlužníkem uplatnil žalobce jako zajištěnou s odkazem na zástavní právo věřitele Oberbank AG a zástavní právo zřízené přímo jemu.

[9] Usnesením ze dne 16. 11. 2017, č. j. KSHK 42 INS 4019/2012-P42-4, vyhověl insolvenční soud návrhu žalobce na vstup do řízení na místo původního věřitele a uvedl, že žalobce bude mít postavení zajištěného věřitele.

[10] Odvolání věřitelů (Oberbank AG a G. s. r. o.) proti usnesení insolvenčního soudu ze dne 16. 11. 2017 odmítl Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 20. 12. 2017, č. j. KSHK 42 INS 4019/2012, 3 VSPH 2145/2017-P42-9 (pro absenci legitimace k podání odvolání), dodávaje závěrem, že pohledávka žalobce vznikla z jiného právního důvodu než pohledávka věřitele Oberbank AG a není zde žádného důvodu, proč by pohledávka žalobce neměla podléhat přezkumu.

[11] Na zvláštním přezkumném jednání konaném dne 19. 3. 2018 byla pohledávka žalobce co do důvodu a výše zjištěna; co do pořadí ji žalovaný popřel.

[12] Žalobce podal dne 16. 4. 2018 včasnou žalobu na určení pořadí pohledávky.

3. S ohledem na uvedené a vycházejí ze závěrů formulovaných Nejvyšším soudem v rozsudku ze dne 9. 6. 2005, sp. zn. [29 Odo 563/2003](#), uveřejněném pod číslem 18/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, insolvenční soud uzavřel, že pohledávka žalobce za dlužníkem z titulu toho, že žalobce plnil věřiteli Oberbank AG z bankovní záruky dne 1. 12. 2016, není zajištěna zástavním právem na základě zástavní smlouvy č. 11/10/500 (uzavřené mezi věřitelem Oberbank AG a dlužníkem) ze dne 30. 4. 2010, nicméně je zajištěna zástavním právem na základě zástavní smlouvy (uzavřené mezi žalobcem a dlužníkem) ze dne 30. 9. 2010, kterou shledal platnou.

4. K otázce, zda může být pohledávka žalobce uspokojena jako zajištěná rovněž v rámci insolvenčního řízení dlužníka, insolvenční soud uvedl, že se nepřidrží závěru formulovaného Nejvyšším soudem v rozsudku ze dne 26. 8. 2014, sp. zn. [29 Cdo 4340/2011](#), uveřejněném pod číslem 26/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 26/2015“), a to proto, že v projednávané věci je aplikován insolvenční zákon, nikoli zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, a je třeba přihlídnout též k novele § 167 odst. 1 insolvenčního zákona účinné k 1. 7. 2017, jež dle insolvenčního soudu odstraňuje existující mezeru v (insolvenčním) zákoně a připouští, aby zajištěnými věřiteli byli i věřitelé podmíněných nebo budoucích pohledávek, kteří do té doby (dle insolvenčního zákona ve znění účinném do 30. 6. 2017) nemohli být (dle insolvenčního soudu nesprávně) zástavními věřiteli.

5. Jinak řečeno, pro insolvenční soud není akceptovatelné, aby záruční banka, která si svá práva (v době před zahájením insolvenčního řízení na dlužníka) platně zajistila, byla za situace, kdy z bankovní záruky plní za dlužníka, který se nachází v insolvenčním řízení, zbavena svého práva na

uplatnění nároku ze zajištění výkladem *mutatis mutandis* dle [R 26/2015](#).

6. Vrchní soud v Praze k odvolání žalovaného v záhlaví označeným rozsudkem potvrdil rozsudek insolvenčního soudu (první výrok) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

7. Odvolací soud se ztotožnil se závěrem insolvenčního soudu, že pohledávka žalobce za dlužníkem je zajištěna zástavním právem k nemovitostem na základě zástavní smlouvy ze dne 30. 9. 2010, a k námitce, že žalobce neuplatnil právo ze zajištění (zástavní smlouvy) řádně a včas, dodal, že žalobce tak mohl učinit (nejdříve) v okamžiku, kdy plnil věřiteli Oberbank AG z titulu bankovní záruky (odkazuje na § 183 odst. 3 insolvenčního zákona ve znění účinném do 31. 12. 2013).

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, které podle obsahu směřuje proti prvnímu výroku (o věci samé). Přípustnost dovolání vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadený rozsudek závisí jednak na vyřešení právních otázek, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu, jednak na vyřešení právních otázek v rozhodování odvolacího soudu doposud neřešených. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí změnil v tom duchu, že pohledávka žalobce za dlužníkem ve výši 19.266.666 Kč je pohledávkou nezajištěnou.

9. Dovolatel namítá, že odvolací soud se (ve shodě s insolvenčním soudem) odchýlil od ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu (formulované např. v [R 26/2015](#) nebo v rozsudku ze dne 30. 11. 2017, sp. zn. [29 Cdo 4746/2015](#)), podle které plnila-li záruční banka z titulu bankovní záruky po podání návrhu na prohlášení konkursu (dle insolvenčního zákona po zahájení insolvenčního řízení), nemůže být záruční banka věřitelem s právem na oddělené uspokojení (dle insolvenčního zákona zajištěným věřitelem), a to i přesto, že zástavní smlouva, již bylo plnění z bankovní záruky zajištěno, byla uzavřena v období dvou měsíců před podáním návrhu na prohlášení konkursu (dle insolvenčního zákona v době před zahájením insolvenčního řízení), a to aniž by uvedl argumentaci odůvodňující „nesdílení“ této judikatury.

10. Dovolatel má za to, že žalobce měl nárok ze zajištění přihlásit do insolvenčního řízení dlužníka v propadné lhůtě určené pro přihlašování pohledávek.

11. Dovolatel dále uvádí, že dle přechodných ustanovení zákona č. 64/2017 Sb., kterým se mění insolvenční zákon a některé další zákony, nelze aplikovat na projednávanou věc § 167 odst. 1 insolvenčního zákona ve znění účinném od 1. 7. 2017; potud jde dle dovolatele o právní otázku dovolacím soudem beze zbytku neřešenou.

12. Závěrem dovolatel namítá, že nemovitosti zpeněžil 20. 9. 2017 (s právními účinky vkladu ke dni 11. 10. 2017); při rozhodování věci soudy nižších stupňů tudíž zajištění žalobce již neexistovalo.

13. Žalobce považuje rozhodnutí odvolacího soudu za správné a dovolání za zjevně nedůvodné.

III.

Přípustnost dovolání

14. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních

soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

15. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., jelikož napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázek Nejvyšším soudem dosud beze zbytku nezodpovězených.

IV. Důvodnost dovolání

16. Nejvyšší soud se - v hranicích právních otázek vymezených dovoláním - zabýval především tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

17. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

18. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

19. Pro posouzení věci jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona ve znění účinném do 31. 12. 2013, pro věc rozhodném:

§ 18

(1) Nastane-li v průběhu insolvenčního řízení skutečnost, se kterou právní předpisy spojují převod nebo přechod přihlášené pohledávky z původního věřitele na nabyvatele pohledávky, aniž původní věřitel ztrácí způsobilost být účastníkem řízení, insolvenční soud rozhodne, že místo tohoto věřitele vstupuje do insolvenčního řízení nabyvatel jeho pohledávky. Učiní tak na základě návrhu věřitele a po písemném souhlasu nabyvatele jeho pohledávky. Převod nebo přechod pohledávky, který nevyplývá přímo z právního předpisu, je nutné doložit veřejnou listinou nebo listinou, na které je úředně ověřena pravost podpisů osob, které ji podepsaly.

(2) O návrhu podle odstavce 1 rozhodne insolvenční soud do konce pracovního dne nejbližší následujícího po dni, kdy mu takový návrh došel; nestane-li se tak, má se po uplynutí této lhůty za to, že insolvenční soud vydal rozhodnutí, jímž návrhu vyhověl.

(3) Rozhodnutí podle odstavce 1 vydá insolvenční soud také tehdy, učiní-li věřitel a nabyvatel jeho pohledávky do protokolu u tohoto soudu společně prohlášení o tom, že nastala skutečnost uvedená v odstavci 1; odstavec 2 platí obdobně.

(4) Rozhodnutí podle odstavců 1 a 3 se doručuje věřiteli, nabyvateli jeho pohledávky, dlužníku a insolvenčnímu správci; těmto osobám se doručuje zvlášť. Odvolání proti němu není přípustné, insolvenční soud však tímto rozhodnutím není vázán.

§ 19

Nabyvatel pohledávky se stává účastníkem insolvenčního řízení, jakmile insolvenční soud podle § 18 rozhodne o jeho vstupu do insolvenčního řízení, a platí pro něj stav insolvenčního řízení v době, kdy se stal jeho účastníkem. Nabyvatel takto vstupuje na místo původního věřitele i do incidenčních sporů, které se týkají jím nabyté pohledávky.

§ 183

(1) Přihláškou pohledávky, kterou zajišťují věci, práva pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty třetích osob, není dotčeno právo věřitele domáhat se uspokojení pohledávky z tohoto zajištění.

(2) Přihláškou pohledávky není dotčeno ani právo věřitele domáhat se uspokojení pohledávky po kterékoli z osob odpovídajících mu společně a nerozdílně s dlužníkem; o právu věřitele požadovat plnění od dlužníkovra ručitele, včetně bankovní záruky a zvláštních případů ručení, to platí obdobně.

(3) Osoby, od kterých může věřitel požadovat plnění podle odstavců 1 a 2, mohou pohledávku, která by jim proti dlužníku vznikla uspokojením věřitele, přihlásit jako pohledávku podmíněnou, pokud ji nepřihlásí věřitel. Jestliže však věřitel takovou pohledávku přihlásí, mohou se jí tyto osoby v rozsahu, v němž pohledávku uspokojí, v insolvenčním řízení domáhat místo něj s tím, že pro jejich vstup do řízení platí přiměřeně § 18; návrh podle tohoto ustanovení mohou podat samy.

20. Úprava obsažená v ustanoveních § 17 a násl. insolvenčního zákona řeší v poměrech insolvenčního řízení procesní nástupnictví ve formě singulární sukcese na straně přihlášeného věřitele.

21. Důvodová zpráva k vládnímu návrhu insolvenčního zákona (který projednávala Poslanecká Sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 4. volebním období 2002 – 2006 jako tisk č. 1120), k tomu ve své zvláštní části (K § 17 až 19) uvádí:

„Tato ustanovení upravují situace, v nichž z titulu procesního nástupnictví formou singulární sukcese dochází ke změnám věcné legitimace v průběhu insolvenčního řízení (např. v důsledku postoupení pohledávky). Jelikož úprava obsažená v občanském soudním řádu je z tohoto pohledu pro insolvenční řízení, jež se vyznačuje vysokým počtem účastníků, značně těžkopádná, osnova jejího použití vylučuje (§ 17) a zavádí (v § 18) zjednodušený postup rozhodování insolvenčního soudu (bez opravných prostředků).

K posílení právní jistoty o tom, že v průběhu insolvenčního řízení vskutku nastala skutečnost, s níž právní předpisy spojují převod nebo přechod přihlášené pohledávky z původního dlužníkovra věřitele na nabyvatele pohledávky, má přispět požadavek, aby taková skutečnost byla doložena (neplyne-li přímo z právního předpisu) veřejnou listinou nebo alespoň listinou, na které budou úředně ověřeny podpisy osob, jež ji podepsaly (§ 18 odst. 1), případně, aby byla uvedena skutečnost učiněna ‚nespornou‘ souhlasným prohlášením dlužníkovra věřitele a nabyvatele jeho pohledávky učiněným do protokolu u insolvenčního soudu (§ 18 odst. 3). Možná chybná rozhodnutí jsou eliminována úpravou, podle které insolvenční soud není rozhodnutím vázán (vyjde-li v průběhu řízení najevo, že tomu je se změnou v osobě účastníků jinak, vydá nové rozhodnutí). Jinak řečeno, osnova přiznává uvedenému rozhodnutí v zájmu ochrany věřitele stejnou závaznost jako usnesení, kterým se upravuje vedení řízení (srov. § 170 odst. 2 o. s. ř.).

Se zřetelem k tomu, že ani podle úpravy obsažené v § 107a o. s. ř. se (podle výkladu podávaného právní teorií i soudní praxí) nerozhoduje o tom, zda právo či povinnost skutečně přešla (to se posuzuje až při rozhodování o uspokojení nároku), nedochází touto úpravou k zásahu do hmotněprávního vztahu dlužníka a jeho věřitele“.

22. K tomu, co zmiňuje důvodová zpráva, budiž dodáno, že při výkladu zákona o konkursu a vyrovnání dospěla judikatura k závěru o nutnosti přiměřené aplikace § 107a o. s. ř. i v konkursním a vyrovnacím řízení (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2003, sp. zn. [29 Odo 708/2002](#), uveřejněné pod číslem 37/2004 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek). Zřejmá nevýhoda takového řešení v konkursních poměrech tkvěla v tom, že při pravidelném chodu věcí předurčoval počet přihlášených věřitelů ve spojení s délkou řízení soud k častému rozhodování o procesním

nástupnictví a vzhledem k systému opravných prostředků (odvolání, dovolání) tím docházelo k výrazným časovým prodlevám. Po vyhodnocení těchto negativních zkušeností se insolvenční zákon cíleně rozešel s koncepcí přiměřené aplikace § 107a o. s. ř. pro oblast insolvenčního práva (úpravou obsaženou v § 17 a násl. možnost přiměřené aplikace § 107a o. s. ř. zcela vyloučil) a založil novou (pružnější) podobu rozhodování o těchto otázkách na koncepci, jež má blíže k tomu, jak část soudní praxe a odborné veřejnosti řešila (ve prospěch závěru, že procesní nástupnictví formou singulární sukcese možné je) věc před 1. lednem 2001. Současně byly ovšem zpřísněny formální podmínky, za nichž může být uvedena otázka v insolvenčním řízení zkoumána.

23. K předpokladům, za nichž může insolvenční soud rozhodnout o procesním nástupnictví na straně dlužníka věřitele ve formě singulární sukcese [tam, kde při převodu nebo přechodu přihlášené pohledávky na nového (či nové) věřitele neztrácí původní věřitel způsobilost být účastníkem řízení], patří:

- návrh původního věřitele na vydání rozhodnutí podle § 18 insolvenčního zákona,
- souhlas nabyvatele pohledávky a
- doložení převodu nebo přechodu pohledávky.

24. Rozhodnutí podle § 18 odst. 1 insolvenčního zákona nesmí insolvenční soud vydat z úřední povinnosti (bez návrhu původního přihlášeného věřitele), i kdyby skutečnosti rozhodné pro závěr, že došlo k procesnímu nástupnictví formou singulární sukcese, vyšly najevo v průběhu insolvenčního řízení a i kdyby byly dostatečně osvědčeny. Stav vzniklý tím, že původní věřitel, který pohledávku pozbyl, nepodal návrh na vydání rozhodnutí podle § 18 insolvenčního zákona (a v rovině hmotného práva tak přestal být dlužníkovým věřitelem, ačkoli jeho pohledávka byla v insolvenčním řízení již řádně přezkoumána a zjištěna), je řešitelný postupem podle § 186 odst. 1 insolvenčního zákona. Označené ustanovení upravuje možnost insolvenčního soudu ukončit účast přihlášeného věřitele v insolvenčním řízení na základě zjištění, že pohledávka přihlášeného věřitele byla v průběhu insolvenčního řízení uspokojena nebo zanikla jiným způsobem a přihlášený věřitel nevzal přihlášku bez zbytečného odkladu zpět. Spojení „pohledávka přihlášeného věřitele (...) zanikla jiným způsobem“, lze vyložit i tak, že postihuje nejen situace, kdy došlo k tzv. absolutnímu zániku přihlášené pohledávky (např. započtením), nýbrž i v případě, že došlo jen k tzv. relativnímu zániku přihlášené pohledávky (nastala-li skutečnost, na základě které se věřitelem této pohledávky stala jiná osoba). K obraně původního věřitele proti takovému rozhodnutí insolvenčního soudu srov. § 186 odst. 2 insolvenčního zákona.

25. Až na výjimku založenou ustanovením § 183 odst. 3 insolvenčního zákona nenáleží právo navrhnout vydání rozhodnutí podle § 18 insolvenčního zákona jiné osobě než původnímu věřiteli. Při procesním nástupnictví formou singulární sukcese má převod nebo přechod pohledávky původ ve smlouvě nebo jiném právním úkonu (jednání) dohodnutém mezi původním věřitelem a nabyvatelem pohledávky, takže je věcí nabyvatele pohledávky smluvně si zajistit, aby původní věřitel příslušný procesní návrh podal (v tomto ohledu se úprava obsažená v insolvenčním zákonu nikterak neliší od úpravy zakotvené v § 107a o. s. ř.). K výše řečenému (v odstavcích 20. až 25.) srov. shodně důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2021, sen. zn. [29 NSČR 91/2019](#) (ve spojení s usnesením Ústavního soudu ze dne 25. 1. 2022, sp. zn. [I. ÚS 3453/21](#)).

26. Ustanovení § 183 odst. 3 insolvenčního zákona pak legitimuje (ve větě druhé části věty za středníkem) k podání návrhu dle § 18 insolvenčního zákona též osoby, od kterých může věřitel požadovat plnění podle § 183 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona, tedy:

- 1/ osoby, které svým majetkem zajišťují věřitelovu pohledávku za dlužníkem, nebo

2/ osoby, které věřiteli odpovídají za splnění dluhu společně a nerozdílně s dlužníkem, anebo

3/ osoby, které ručí za splnění dluhu dlužníkem,

a to vždy za předpokladu, že v průběhu insolvenčního řízení splnily (zcela nebo zčásti uspokojily) pohledávku přihlášeného věřitele, bez zřetele k tomu, zda samy předtím přihlásily pohledávku z titulu takového (předpokládaného) plnění do insolvenčního řízení jako podmíněnou.

27. Tato pozitivně a výslovně formulovaná odchylka od režimu nastaveného ustanovením § 18 insolvenčního zákona je dále doplněna (v § 183 odst. 3 insolvenčního zákona, větě druhé části věty před středníkem in fine) formulací, podle které pro vstup těchto osob do řízení platí § 18 (insolvenčního zákona) „přiměřeně“. Již v nálezu ze dne 5. 11. 2002, sp. zn. [II. ÚS 179/01](#), uveřejněném pod číslem 139/2002 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, Ústavní soud ozřejmil, že poukaz na „přiměřenou“ aplikaci příslušné právní normy, nedává soudu prostor pro libovůli v dotčeném směru, povinností soudu je v takovém případě právní normu, o jejíž přiměřenou použitelnost jde, aplikovat (nemůže vyloučit její užití). Až v rámci aplikace takové právní normy může soud zvažovat, zda s přihlédnutím k povaze institutu, na nějž má být použita, ji lze aplikovat (zcela nebo zčásti) jen „přiměřeně“. Tomu ostatně odpovídá i způsob, jakým má být podle teorie tvorby právních norem, slovo „přiměřeně“ používáno v právních předpisech; totiž tak, že slovo „přiměřeně“ ve spojení s odkazem na jiné ustanovení téhož nebo jiného právního předpisu lze použít výjimečně a vyjadřuje volnější vztah mezi tímto ustanovením a vymezenými právními vztahy (oproti užití slova „obdobně“).

28. Vzhledem k tomu, že ustanovení § 183 odst. 3 věty druhé části věty za středníkem insolvenčního zákona legitimuje k podání návrhu dle § 18 insolvenčního zákona osobu, která zjednodušeně řečeno tvrdí, že dosavadnímu věřiteli zaplatila dlužníkův dluh (nebo jeho část), aniž by tato legitimace měla být podmíněna současným (souhlasným) návrhem věřitele o tomtéž (srov. § 18 odst. 1 insolvenčního zákona), je odtud zjevné, že jen přiměřené užití § 18 insolvenčního zákona se předpokládá právě u předpokladů formulovaných v § 18 odst. 1 insolvenčního zákona [bez součinnosti dosavadního věřitele lze stěží očekávat, že navrhovatel podle § 183 odst. 3 insolvenčního zákona doloží přechod pohledávky v důsledku její úhrady věřiteli veřejnou listinou nebo listinou, na které je úředně ověřena pravost podpisů osob, které ji podepsaly (srov. opět § 18 odst. 1 insolvenčního zákona)]. Potenciální spornost skutečnosti, pro kterou může osoba uvedená v § 183 odst. 3 věty druhé části věty za středníkem insolvenčního zákona podat sama návrh podle § 18 insolvenčního zákona (tvrzená úhrada dluhu nebo jeho části za dlužníka), pak opodstatňuje závěr, že z ustanovení § 18 odst. 2 insolvenčního zákona se přiměřeně uplatní pravidlo, že insolvenční soud je povinen rozhodnout o návrhu do 3 dnů, leč nikoli již nevyvratitelná domněnka, že po marném uplynutí této lhůty se má za to, že insolvenční soud vydal rozhodnutí, jímž návrhu vyhověl (ta byla nastavena pro skutečnosti, o které nemůže být veden spor, vzhledem k povaze listin, jimiž se dokládají).

29. Oproti tomu se z ustanovení § 183 insolvenčního zákona (ani z jiných ustanovení insolvenčního zákona) nepodává, proč by pro osoby oprávněné k podání návrhu podle § 18 insolvenčního zákona mělo být ustanovením § 183 odst. 3 věty druhé části věty za středníkem insolvenčního zákona vyloučeno použití pravidel vyjádřených v § 18 odst. 3 a 4 insolvenčního zákona, včetně pravidla, podle kterého odvolání proti rozhodnutí o takovém návrhu sice není přípustné, insolvenční soud však tímto rozhodnutím není vázán (§ 18 odst. 4 druhá věta insolvenčního zákona). K závěrům shrnutým v odstavcích 26. až 29. srov. dále (již) usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 12. 2018, sen. zn. [29 NSČR 103/2018](#).

30. Z toho, co bylo řečeno výše v odstavci 28., především plyne, že tam, kde soud rozhoduje podle § 18 insolvenčního zákona na návrh osoby uvedené v ustanovení § 183 odst. 3 insolvenčního zákona, je předpokladem vyhovění takovému návrhu prokázání (doložení) skutečnosti, že tato osoba uhradila

pohledávku dosavadnímu (přihlášenému) věřiteli.

31. To, že insolvenční soud rozhodl podle § 18 insolvenčního zákona tak, že vyhověl návrhu osoby k tomu legitimované podle § 183 odst. 3 insolvenčního zákona, však nic nemění na skutečnosti, že jde stále o rozhodnutí o procesním nástupnictví v insolvenčním řízení. Tomuto závěru odpovídá i znění § 19 věty druhé insolvenčního zákona, podle kterého (v případě nástupnictví u popřené pohledávky, o které probíhá odporový incidenční spor) vstupuje nabyvatel pohledávky na místo původního věřitele též v incidenčním sporu, který se týká předmětné pohledávky.

32. Z řečeného plyne, že dojde-li ke změně v osobě věřitele postupem podle ustanovení § 18 insolvenčního zákona [lhostejno, že uplatnitelného (jen) přiměřeně k návrhu osoby k tomu legitimované dle § 183 odst. 3 insolvenčního zákona], nemá tato změna žádný vliv na stav přezkoumání pohledávky. Byla-li pohledávka původního věřitele popřena co do pravosti, výše nebo pořadí a stav jejího zjišťování dosud není ukončen, platí tento stav i pro osobu, která se stala „novým“ věřitelem postupem podle § 183 odst. 3 insolvenčního zákona ve spojení s § 18 insolvenčního zákona; srov. § 19 větu první insolvenčního zákona a pro tu fázi zjišťování (pravosti, výše nebo pořadí) pohledávky, ve které původní věřitel již vedl incidenční spor, srov. opět § 19 větu druhou insolvenčního zákona.

33. V témže duchu je nutné řešit stav vyvolaný tím, že pohledávka původního věřitele byla v předchozích fázích insolvenčního řízení (před vydáním rozhodnutí o procesním nástupnictví podle § 183 odst. 3 insolvenčního zákona ve spojení s § 18 insolvenčního zákona) již zjištěna (co do pravosti, výše i pořadí). Jinak řečeno, jestliže v insolvenčním řízení vedeném na majetek dlužníka již byla zjištěna pravost, výše i pořadí přihlášené pohledávky, nelze pohledávku znovu přezkoumat (a případně ji popřít) jen proto, že na základě rozhodnutí insolvenčního soudu vydaného podle § 183 odst. 3 insolvenčního zákona ve spojení s § 18 insolvenčního zákona vstoupila do insolvenčního řízení na místo původního (přihlášeného) věřitele osoba, od které mohl věřitel požadovat plnění podle § 183 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona a která uspokojila jeho pohledávku za dlužníkem. Řečené platí nejen pro zjištěnou pravost a výši pohledávky, nýbrž i pro zjištěné pořadí pohledávky, včetně práva na uspokojení pohledávky ze zajištění (nepůjde-li o situaci, kdy právo na uspokojení pohledávky ze zajištění zaniklo v souladu se zákonem mimo insolvenční řízení po zjištění pohledávky; srov. např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2013, sen. zn. [29 NSČR 63/2011](#), uveřejněného pod číslem 34/2014 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

34. V projednávané věci tato situace nastala. Plně zjištěnou (co do pravosti, výše i pořadí) pohledávku původního věřitele tedy nebylo možné znovu přezkoumat jen proto, že postupem podle § 183 odst. 3 insolvenčního zákona ve spojení s § 18 insolvenčního zákona vstoupil do insolvenčního řízení na jeho místo (jako procesní nástupce) žalobce (který zajištěnou pohledávku uhradil z titulu bankovní záruky). Popěrný úkon, jímž žalovaný při (nesprávně nařízeném) zvláštním přezkumném jednání konaném dne 19. 3. 2018 popřel pořadí pohledávky, tedy nevyvolal (nemohl vyvolat) žádné právní účinky a žaloba podaná pro určení pořadí pohledávky je v situaci, kdy pořadí pohledávky již bylo dříve zjištěno, nedůvodná (pro zjištěnou pohledávku nelze vést incidenční spor o určení její pravosti, výše nebo pořadí).

35. Právní posouzení věci oběma soudy (jež nesprávně vycházely z toho, že nejde o zjištěnou pohledávku) tudíž není správné. Vzhledem k tomu, že v důsledku výše řečeného nemá smysl řešit otázky dovolatelem položené (ty by měly význam jen při účinně popřené pořadí pohledávky) a že dosavadní výsledky řízení ukazují, že je možné o věci rozhodnout (§ 243d odst. 1 písm. b/ o. s. ř.), Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), změnil rozsudek odvolacího soudu v tom duchu, že žaloba se zamítá.

36. Pro úplnost (a v zájmu odstranění možných pochybností pro další průběh insolvenčního řízení)

Nejvyšší soud dodává, že pohledávka žalobce (zjištěná co do pravosti a výše 19.266.666 Kč) by měla být v insolvenčním řízení uspokojena jako pohledávka zajištěná zástavním právem zřízeným zástavní smlouvou ze dne 30. 4. 2010.

37. Výroky o náhradě nákladů řízení jsou odůvodněny ustanoveními § 243c odst. 3, § 224 odst. 1 a § 142 odst. 1 o. s. ř., ve spojení s ustanovením § 150 o. s. ř. Žalovaný sice ve věci formálně uspěl (včetně procesního úspěchu v dovolacím řízení), žalobce však podal žalobu (jen) proto, že žalovaný (chybně) popřel jeho zjištěnou pohledávku. V této okolnosti spatřuje Nejvyšší soud důvod hodný zvláštního zřetele pro nepřiznání náhrady nákladů řízení žalovanému.